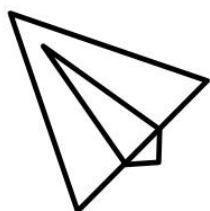

SAKU VALD
Läbi rohelise akna

SAKU VALLA ARENGUKAVA 2025-2035

OKTOOBER 2024

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
SAKU VALLA VISIOON	4
SAKU VALLA ARENGUSTRATEEGIA	6
1. HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED	7
1.1 HARIDUS	7
1.1.1 ALUSHARIDUS	10
1.1.2 ÜLDHARIDUS	11
1.1.3 ELUKESTEV ÕPE	12
1.2 NOORSOOTÖÖ	13
1.3 HUVIHARIDUS JA -TEGEVUS	16
1.4 KULTUUR JA VABA AEG	18
1.5 SPORT JA TERVIST TOETAVAD ELUVIISID	20
1.6 KÜLALIIKUMINE JA KOOSTÖÖ KOGUKONDADEGA	22
2. HOITUD JA KAASATUD INIMESED	24
2.1 SOTSIAALHOOLEKANNE	24
2.2 LASTE JA PEREDE HEAOLU	27
2.3 VANEMAEALISTE HEAOLU	29
2.4 VALLAELANIKE TURVALISUS JA KRIISIDEKS VALMISOLEK	31
3. HEA ELUKESKKOND	34
3.1 ELAMUMAJANDUS JA AVALIK RUUM	34
3.2 TEED, TÄNAVAD JA TÄNAVAVALGUSTUS	38
3.3 LIIKUVUS JA ÜHISTRANSPOORT	41
3.4 KESKKOND JA RINGMAJANDUS	43
3.5 ETTEVÕTLUS JA TURISM	46
VALLA JUHTIMINE JA ARENGUKAVA SEIRE	48
4.1 VALLA JUHTIMINE	48
4.2 ARENGUKAVA SEIRE	49
LISAD	50

SISSEJUHATUS

Kohaliku omavalitsuse arengukava koostamine ja kaasajastamine on omavalitsusüksusele kohaliku omavalitsuse korralduse seadusega antud ülesanne. Arengukavas analüüsitakse valla arengu olukorda, väljakutseid ja pikaajalisi suundumusi, lepitakse kokku soovitud tulevikuvision ja eesmärgid ning eesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused.

Saku valla arengukava 2025–2035 lähtealusteks on kehtiv valla arengukava, maakondlikud ja valdkondlikud üleriigilised strateegiadokumendid ning arengukava koostamise käigus toimunud arutelude tulemused.

Saku valla ruumilise arengu suunad on määratletud üldplaneeringus.

SAKU VALLAS ON KOOSTATUD JÄRGMISED VALDKONDLIKUD ARENGUKAVAD:

- Jäätmekava
- Saku valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni (ÜVK) arendamise kava
- Kliima- ja energiakava
- Saku aleviku soojusmajanduse arengukava

Valdkondlikud arengukavad on koostatud eri tegevusvaldkondade arendamiseks: neil on eraldi eesmärgid ja tegevuskavad, mida käesolevas arengukavas ei dubleerita. Saku valla arengukava ja valdkondlikud arengukavad on omavahel kooskõlas ja täiendavad üksteist. Käesoleva arengukava ja valdkondlike arengukavade tegevused ja investeeringud kajastuvad eelarvestrateegias.

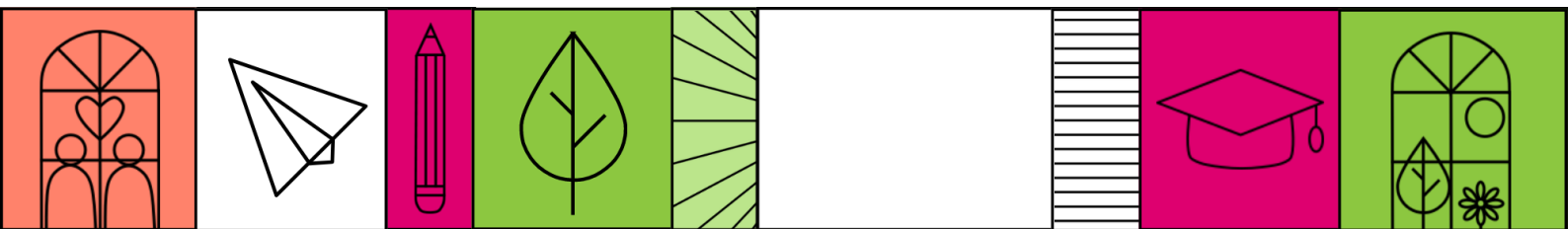
Saku valla visioon kirjeldab soovitud olukorda aastal 2035, mille poole arengukava abil liigutakse. Arengukava seab valla sihid kolmes strateegilises valdkonnas – haritud ja aktiivsed inimesed, hoitud ja kaasatud inimesed ning hea elukeskkond. Iga valdkonna kohta antakse ülevaade hetkeolukorra peamistest väljakutsetest, valdkondlikest eesmärkidest koos saavutamise näitajate, tegevuste ja investeeringutega.

Iga valdkonna tegevused viiakse ellu kas terviklikult või etapiviisiliselt vastavalt jooksva aasta eelarves kavandatud mahus. Investeeringud kajastuvad kahes tabelis:

1. investeeringud, mis kajastuvad 2025–2029 eelarvestrateegias ja viiakse lähiaastatel ellu;
2. investeeringud, mis ei kajastu eelarvestrateegias ning mille elluviimiseks peab planeerima rahalised vahendid lähiaastate eelarvestrateegiasse.

Arengukavas planeeritud tegevusi ja investeeringuid seiratakse majandusaasta aruandes.

SAKU VALLA VISIOON

SAKU VALD ON KOKKUHOIDVATE, ETTEVÕTLIKE,
ROHELISE MÕTTEVIISIGA¹ JA ÕNNELIKE INIMESTE VALD.

SAKU VALD ON TERVIST TOETAVATE ELUVIISIDEGA,
VAIMSE KULTUURIPÄRANDIGA², LOODUSLÄHEDANE,
TURVALINE, INSPIREERIV JA ATRAKTIIVSE
REISISIHTKOHAGA VALD.

¹ Roheline mõtteviis tähendab selliste tavade järgimist, mis viib keskkonnasõbralike tegude ja eluviisideni, mis omakorda aitab säilitada loodusvarasid, ümbritsevat keskkonda tulevaste ja praeguste põlvkondade jaoks.

² Vaimne kultuuripärand tähendab põlvest põlve edasi antud teadmisi, oskusi, kombeid ja tavaid, mis on kogukondadele omased ja olulised ka praegusel ajal.

SAKU VALLA VISIOON

Rohelist mõtteviisi iseloomustavad **looduslähedane ja keskkonnasõbralik eluviis ning energiasäästlikud lahendused**. Jätkusuutlikkust otsitakse kõikjal ning see on tasakaalus elukorraldusega.

Saku vald on **suurepärase elukeskkonnaga** järjepidevalt ja tasakaalustatult **arenev** ning **vallaelanikke, kogukondi ja ettevõtteid kaasav** omavalitsus.

Vallas on **tihe ja sidus jalgratta ja jalgteede võrgustik** ning heal tasemel **mitmekesised sportimise ja liikumisharrastust soodustavad võimalused**.

Vaimse kultuuripärandi edasikandmine annab **kogukondadele identiteedi ja järjepidevuse** ning edendab seeläbi ka **kultuurilist mitmekesisust ja loometegevust**. Vaimse kultuuripärandi edasikestmise eelduseks on **tegas ja kokkuhoidev kogukond**.

Saku alevikust on kujunenud **hästi planeeritud väikelinlik vallakeskus** koos heal tasemel haridusvõrgustikuga ning pidevalt areneva äri- ja teenuskeskusega. Kiisa alevik koos Kurtnaga on kujunenud valla lõunapiirkonna keskuseks. Külades on välja arendatud **inimsõbralik avalik ruum**.

Erinevatele eagruppidele on loodud **vaimset ja füüsilist tervist toetav keskkond** ning **kaasatuse võimalused**, aidates vähendada riskikäitumisi ja suurendades elanike enese ja elukeskkonnaga seotud rahulolu.

Valla tunnuslause on „**LÄBI ROHELISE AKNA**“

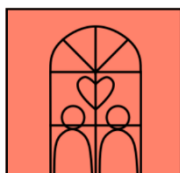
Rohelisest aknast välja vaadates on näha kaunist loodus- ja elukeskkonda. Rohelisest aknast sisse vaadates võib näha endast ja kodukohast lugupidavaid inimesi.

SAKU VALLA ARENGUSTRATEEGIA

Arengukava seab valla sihid kolmes strateegilises valdkonnas, mis võimaldab omavahel enim seotud valdkondade väljakutseid koos analüüsida ning seada neile ühiseid strateegilisi eesmärke:

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED – haridus, noorsootöö, huviharidus ja -tegevus, elukestev õpe, kultuur ja vaba aeg, sport ja tervist toetavad eluviisid, külaliikumine ja koostöö kogukondadega.

HOITUD JA KAASATUD INIMESED – sotsiaalhoolekanne, laste ja perede heaolu, vanemaealiste heaolu, vallaelanike turvalisus ja kriisideks valmisolek.

HEA ELUKESKKOND – elamumajandus ja avalik ruum, teed, tänavad ja tänavavalgustus, liikuvus ja ühistransport, keskkond ja ringmajandus, ettevõtlus ja turism.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED	HOITUD JA KAASATUD INIMESED	HEA ELUKESKKOND
Iga laps saab võimetekohase hariduse	Abivajajaid märgatakse ja aidatakse	Inimkeskne elukeskkond
Kaasav ja mitmekülgne noorsootöö	Hea paik pere loomiseks, laste kasvatamiseks ja põlvkondade vaheliseks suhtlemiseks	Avalik ruum kutsub liikuma, suhtlema ja lõõgastuma
Aktiivne osalus eakohases huvihariduses ja -tegevuses, spordis ja liikumises	Teadlikud ja informeeritud elanikud	Ressursitõhus ja energiasäästlik vald
Elukestev õpe kogu elukaare ulatuses	Terve ja täisväärtuslik pereelu	Inspireeriv ja atraktiivne reisisihtkoht
Mitmekesine kultuur	Turvaline ja ohutu elukeskkond	Rohelise mõtteviisiga Saku vald
Tugevad kogukonnad		
Koolirõõmu hoidmine		

1. HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED

1.1 Haridus

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

Vajadus püsiva kvalifitseeritud õpetajaskonna järele: ühtlase töökoormuse jaotumise mudeli väljatöötamine, mis toetab õpetajate motivatsiooni töötada pikaajaliselt Saku valla haridussüsteemis.

Õpetajate kvalifikatsioon ja kutsetase: kvalifikatsioonile vastavate õpetajate osakaal on ebapiisav (koolides 71,5% ja lasteaedades 87%), mistõttu tuleb kvalifikatsiooni tõstmiseks süsteemselt toetada õpetajate taseme- ja täiendõpet.

Ennetusprogrammide ja sekkumistegevuste kasutamine: haridusasutused (lasteaiad ja koolid) kasutavad vähe tõenduspõhiseid ennetusprogramme (KiVa, VEPA, Kiusamisest Vabaks jne) ja rakendavad ebapiisavalt sekkumistegevusi.

Laste ja õpilaste individuaalne õpiteekond: eri tasemega lastel ja õpilastel puudub igapäevane vastav õpiteekond, tugiteenuste süsteem vajab edasiarendamist ja tugispetsialistide koostöövõrgustik tugevdamist. Valla haridusasutustes on puudus kvalifitseeritud tugispetsialistidest.

Sõime- ja lapsehoiukohtade puudus: lastele vanuses 1,5–3 aastat ei ole tagatud lasteaiakohti. Vallas on puudus munitsipaallasteaiade sõimekohtadest ja eralapsehoiu teenuse pakkujatest.

Saku Gümnaasiumi Tallinna mnt 10 hoone ümberehitus: Saku Gümnaasiumi Tallinna mnt 10 hoone on vaja projekteerida ja rekonstrueerida sobivaks algklassilastele.

Kajamaa Kooli laiendamine: Kajamaa Koolile on vaja luua täiendavaid õppekohti ning tänapäevased õppetingimused logistiliselt sobivamas asukohas.

Kurtna Kooli ruumipuudus: Kurtna kool ei taga piisaval arvul koolikohti piirkonna lastele.

Alushariduse õppetöö korraldus vajab kaasajastamist: rakendada rohkem nüüdisaegset õpikäsitus³ ja sellest tulenevat töökorraldust.

Mitteformaalse⁴ ja formaalhariduse⁵ omavaheline lõimitus: EHIS-s registreeritud õppekavadega huviharidust ei arvestata õppetöö osana (eriti põhikooliosas). Informaalset haridust⁶ enamasti ei arvestata.

³ **Nüüdisaegne õpikäsitus** on arusaam õppimisest ja õpetamisest, mille kohaselt õppimine on aktiivne ja koostööne kogu elu kestev protsess, milles õppija õpib õppima ja võtab oma õppimise eest vastutuse. Õppimise käigus arenevad õppija teadmised ja oskused ning muutuvad tema käitumine ja väärtushinnangud. Õpetaja roll on toetada õppijat ning luua keskkond ja tingimused, milles iga õppija saab oma arengupotentsiaali maksimaalselt realiseerida.

⁴ **Mitteformaalõpe** on eesmärgistatud vabatahtlik õpe, mis toimub kindla õppeprogrammi alusel ja kindlatele huvirühmadele erinevates keskkondades. Mitteformaalse õppe võimalusi pakuvad noorsootöö, huviharidus, vabaharidus ja täiskasvanute täienduskoolitused.

⁵ **Formaalõpe** on koolieelses lasteasutuses, üldharidus-, kutse- ja kõrgkoolis õppekava alusel toimuv eesmärgistatud õpe, mida viivad läbi spetsiaalse ettevalmistuse ja kvalifikatsiooniga õpetajad või õppejõud.

⁶ **Informaalõpe** võib õppija seisukohast lähtudes olla nii eesmärgistatud kui eesmärgistamata õppimine, mis toimub igapäevaelu situatsioonides.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED - HARIDUS

VALDKONNA EESMÄRK

Iga laps saab kõikidel haridustasemetel parima oma võimetele vastava hariduse. Saku vallas on mitmekülgne ja heatasemeline põhi- ning keskharidus. Rahulolu haridusasutustega on kõrge. Õpivõimalused on kodulähedaselt valikurohked ja kättesaadavad. Loodud on paindlikud mitmekesised õpivõimalused tänapäevastes õppetingimustes. Õpe on mitmekesine ja toetatud. Kvalifitseeritud ja motiveeritud õpetajad kasutavad süsteemselt nüüdisaegset õpikäsitust kõikidel haridustasemetel ja -liikides. Toimiv tugisüsteemide võrgustik pakub tuge nii lastele kui ka lapsevanematele. Vald on loonud mitmekülgseid võimalusi täiskasvanute osalemiseks elukestvas õppes.

SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	algtase 2024	saavutustase 2035
Kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal lasteaias	85,7%	Vähemalt sama tase
Esimese klassi õpilaste osakaal, kes eelmisel aastal olid lasteaias	98,4%	Vähemalt sama tase
Kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal põhikoolis	69,1%	Vähemalt Eesti keskmine
Koolivälise nõustamismeeskonna soovitatud tugispetsialistide teenuste rakendamise osakaal põhihariduses	84%	90%
Edasiõppijate osakaal põhikooli lõpetajate üldarvust	97,3%	99%
Õpilaste osakaal, keda ei ole viimase kahe nädala jooksul korduvalt kiusatud (4. klass)	71,9%	75%
Õpilaste osakaal, keda ei ole viimase kahe nädala jooksul korduvalt kiusatud (8. klass)	74,1%	80%
Tööga pigem rahul või täiesti rahulolevate õpetajate osakaal	90,7%	Vähemalt sama tase

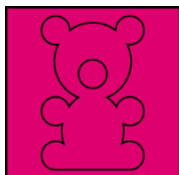

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED - HARIDUS

ÜLDISED TEGEVUSED

1. Hariduslike tugiteenuste koostöövõrgustiku arendamine (sh regulaarsed koolitused, töötoad).
2. Õpetajate töökorralduse mudeli ja motivatsioonipaketi arendamine ja rakendamine, mis toetab õpetajate motivatsiooni töötada pikaajaliselt Saku valla haridussüsteemis ning vähendab nende töökoormust.
3. Luuakse süsteem õpetajate taseme- ja täiendõppe võimaldamiseks ja toetamiseks.
4. Toetatakse õpetajate kutse omandamist.
5. Haridusasutuste taristu viiakse kooskõlla nüüdisaegse õpikäsitusega, arvestades ruumikvaliteedi põhimõtetega, sh aja- ja asjakohasus, liikumist soodustav, ligipääsetavus, kohandatavus, säästlikkus ja tõhusus, keskkonnasõbralikkus, ohutus, tervislikkus jm.
6. Valla hariduse nõustamis- ja tugiteenuste keskuse loomine Kajamaa Kooli juurde.
7. Kõik Saku valla haridusasutused liituvad ja võtavad kasutusele tõenduspõhised ennetusprogrammid, lisaks osalevad omavalitsuse välises, sh maakonnaüleses, ennetusega seotud koostöös ja koolitustel.
8. Koolides ja lasteaedades pakutakse tervislikku ja mitmekesist toiduvalikut.
9. Kõikide õppeasutuste organisatsioonikultuur on hooliv, koostöine ja demokraatlik, toetab üldpädevuste arengut, kõigi osaliste enesejuhtimis- ja koostööoskuste ning õppimist väärtustavate hoiakute kujunemist ning kõigi osaliste heaolu, sh paremat füüsilist ja vaimset tervist, erimeelsuste ja kriiside konstruktiivset lahendamist; senisest enam on väärtustatud koolirõõm – nii õppijate kui ka õpetajate subjektiivne heaolu.
10. Karjäärimudeli väljatöötamine ja rakendamine, mis toetab õpetajate motivatsiooni töötada pikaajaliselt Saku valla haridussüsteemis ning vähendab nende töökoormust.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED - HARIDUS

1.1.1 Alusharidus

TEGEVUSED

1. Koostöö eraasutustega hoiukoha tagamiseks 1,5–3-aastastele lastele; lasteaia töökorralduse muutmine nüüdisaegse õpikäsituse rakendamiseks (individuaalne lähenemine, tegevused alarühmades).
2. Lastele tagatakse nende vajadusest lähtuv õpe, vastavalt vajadusele luuakse arendus- ja tasandusrühmi.
3. Laste erivajadused on varakult märgatud ja lastele võimaldatakse kvaliteetseid tugiteenuseid; koostöö tõhustamine lapsevanematega lapse individuaalsete vajaduste märkamiseks ning toetamiseks läbi teabe jagamise, lapsevanematele suunatud vanemahariduse koolituste (nt avatud vajaduspõhised loengusarjad, tõenduspõhised programmid või arutelud ekspertidega).
4. Lasteaedade õpikeskkonna mitmekesistamine.

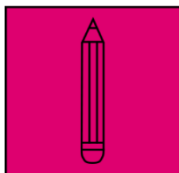
INVESTEERINGUD 2025-2029 EELARVESTRAATEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta
Uue lasteaia ehitamine, kus on 10–12 rühma + 1–2 erirühma	5 650 000	2028-2029

INVESTEERINGUD, MIS EI KAJASTU EELARVESTRAATEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus
Tänassilma piirkonda lasteaia rajamine koostöös naaberomavalitsusega	

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED - HARIDUS

1.1.2 Üldharidus

TEGEVUSED

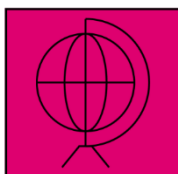
1. Lastele tagatakse nende vajadusest ja võimetest lähtuv õpe, kus kõigile õppijatele tagatakse võrdsed võimalused olenemata nende soost, vanusest, elukohast, rahvusest, erivajadusest jne.
2. Koolides on nüüdisaegsest õpikäsitusest lähtuvad õppekavad. Nüüdisaegse õpikäsituse rakendamine toetab heade aine- ja erialateadmiste omandamist koos oskusega neid praktikas rakendada ning õpi-, koostöö- ja enesejuhtimisoskuste arengut; kasutusel on nutikas õppevara ja -metoodika, mis aitavad õppida ja õpetada kõitvalt ja tulemuslikult, anda ja saada vahetut sisulist tagasisidet.
3. Luuakse süsteem formaalse ja mitteformaalse hariduse loomiseks, sh informaalõpe. Õppija saab oma õpitee kujundada vastavalt vajadusele ja võimetele, mh õppides väiksemate moodulite või õpiampsudena, mida saab arvestada formaalhariduse õppekava osana.
4. Loodus- ja täppisteaduste suuna arendamiseks üldhariduskoolides tehakse koostööd ettevõtjate ja vallavalitsusega.

INVESTEERINGUD 2025–2029 EELARVESTRAATEEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta
Saku Gümnaasiumile uue õppehoone (põhikooli) ehitamine Saku alevikku	13 139 495	2025
Kajamaa Koolile tänapäevaste õppetingimuste loomine Saku alevikus ja seal hariduse nõustamis- ja tugiteenuste keskuse loomine, kus pakutakse ka rehabilitatsiooniteenust ning kus asub perepesa keskus	7 840 000	2026–2028
Saku Gümnaasiumi tänapäevaste õppetingimuste loomine, sh Saku Gümnaasiumi Tallinna mnt 10 rekonstrueerimine	8 000 000	2028–2029
Kurtna Koolile tänapäevaste õppetingimuste loomine	1 030 000	2028–2029
Toimetuleku (TÕK) ja hooldusõppe (HÕK) õppekavadele vastavate koolikohtade loomine koostöös naaberomavalitsuste või erakoolidega; koostöös Saue ja teiste kohalike omavalitsustega Salu kooli arendamine	500 000	2027

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED - HARIDUS

1.1.3 Elukestev õpe

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

Koolitused lapsevanematele: seni on pakutud piiratud arvu spetsiifilisi koolitusi, samal ajal tuleks nii teemasid kui osalejate arvu suurendada, selleks eelnevalt kaardistades koolitusvajadusi.

Koolituste pakkumine täiskasvanutele läbi elukaare: täiskasvanute koolituste võimalused ja maht on piiratud, näiteks peaks korraldama rohkem töötubasid, lühikursusi jms.

VALDKONNA EESMÄRK

Eri vanuse- ja huvigrupid on kaasatud elukestvasse õppesse läbi õppimise ja õpetamise nii formaal- kui ka mitteformaalhariduses. Saku valla elanikel on teadmised, oskused ja hoiakud, mis võimaldavad teostada end isiklikus elus, töös ja ühiskonnas ning toetavad kohaliku omavalitsuse elu edendamist.

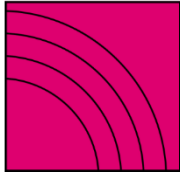
SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	algtaase 2024	saavutustase 2035
Vallas või valla poolt korraldatud koolitustel osalenud inimeste osakaal valla elanike arvust	6,4%	10%

TEGEVUSED

1. Lapsevanemate kooli käivitamine – koolitusvajaduse kaardistamine, regulaarsed koolitused lastevanematele koostöös haridusametustega.
2. Täiskasvanud õppija nädala korraldamine igal aastal.
3. Koostöös haridusametustega (sh ülikoolid ja kutseõppeasutused), ettevõtete ja teiste organisatsioonidega eri tegutsemisvaldkondade kursuste/töötubade läbiviimine.
4. Tõsta inimeste teadlikkust infoühiskonna võimalustest ja ohtudest ning arendada kõikide eagruppide digioskusi, sh digiturbepädevust, et suurendada digitaalset kaasatust; samuti tõsta teadlikkust vaimse ja füüsilise tervise hoidmisest, turvalisuse (sh sotsiaalse turvalisuse) tagamisest ning riskikäitumise ennetusest erinevate eagruppide lõikes.
5. Arendada ettevõtlikkus- ja ettevõtluspädevust kõikidel haridustasemetel ja -liikidel

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED

1.2 Noorsootöö

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

14–26-aastaste noorte kaasamine: 14–26-aastased noored ei saa kaasa rääkida neile suunatud teenuste ja tegevuste planeerimisel, disainimisel, rakendamisel ja hindamisel.

20–26-aastaste noorte noorsootöö tegevustes osalemine: antud vanuserühmale ei ole suunatud piisavalt noorsootöö tegevusi.

Vähene noorte iseseisvuse toetamine: 13+ vanuses noorte vähene nõustamine, jõustamine, mõistmine, ei õpetata oskusi iseseisvaks eluks, sotsiaalseid oskusi ja ei aidata leida uusi sõpru/kontakte.

Vähene koostöö noorsootööd läbiviivate asutuste ja organisatsioonide vahel: noorsootöö info jagamine on vähene, laialivalguv, süsteemitu.

Noortekeskuse ruumipuudus: Kiisa ja Saku noortekeskuse ruumides puuduvad võimalused pakkuda eri vanuserühmadele eakohaseid ja neile huvipakkuvaid tegevusi. Noorsooteenus ei ole sammu pidanud kiire rahvaarvu kasvuga.

Noorsootöö vähene mobiilsus: oluline on korraldada noorsootööd võimalikult lähedal noore elukohale eri piirkondades, väiksematesse kohtadesse on noorsootöötajate jõudmine raskendatud.

NEET-noorte märkamine ja toetamine: vallas elavatel mittetöötavatel ja mitteõppivatel noortel (NEET-noored) on suur risk jääda edaspidi ebasoodsamasse olukorda karjäärivalikutes ning nende majanduslik ja sotsiaalne toimetulek on raskendatud. Sageli on raske luua kontakti NEET-noortega, kuna enamasti puudub isolatsiooni jäänud noortel huvi ümbritseva vastu, nende enesehinnang on madal, nad ei oska näha oma olukorra muutmise võimalusi ega oska ka abi otsida või küsida.

Vähene koostöö toimivate noorsootööühingutega: ühingute sõnul ei tunta KOV-i poolt kaasatust ning KOV ei ole saanud noorsootööühingute poolt pöördumisi. 80% Saku valla noortest vastanutest ei teadnud ühtegi noorsootööühingut.

Puudub süsteemne andmekorje: ei ole süsteemi regulaarsete uuringute ja analüüside korraldamiseks, mis tagab otsuste tegemiseks vajaliku teadmise noorte elust ja noortele suunatud teenuste seisundist.

Vähe uuenduslikke meetodeid noorsootöös: noorsootöö korraldus ei ole arengus olnud järjepidev.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED - NOORSOOTÖÖ

VALDKONNA EESMÄRK

Kvaliteetne noorsootöö on kaasav ja kättesaadav kõikidele Saku valla noortele ning loob võimalused isiksuse mitmekülgseks arenguks, eduelamusteks, kogemustepagasi rikastamiseks ja iseseisvumiseks. Noorsootöö sisaldab noorte omaalgatuslikke tegevusi. Korraldatud on tõhus koostöö kõigi noorsootööd läbiviivate organisatsioonide ja asutustega, sh tõhusam koostöö haridusasutustega ühiste, noortega seotud eesmärkide saavutamiseks. NEET-noortele pakutakse personaalseid lahendusi.

SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	alg­tase 2024	saavutustase 2035
Huvikoolis õppivate laste ja noorte osatähtsus (vanuses 7–16)	61,5%	Vähemalt sama tase
Huvikoolis õppivate laste ja noorte osatähtsus (vanuses 17–26)	13%	20%
Noortekeskuse noorsootöös osalejate arv aastas	552	660
18–26-aastaste noorte kandidaatide % KOV valimistel	1,8%	Vähemalt sama tase
NEET-noorte osatähtsus vanuserühmas 15–29	66	Vähemalt sama tase
Alaealiste süütegude arv	20	15

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED - NOORSOOTÖÖ

TEGEVUSED

1. Noortekeskusele ruumilahenduse loomine eraldiseisvalt või riskasutuse põhimõttel teistes hallatavates asutustes.
2. Noorsootöötajate arvu suurendamine vastavalt noorte arvu kasvule.
3. Koostöö võimestamine noorsootööd läbiviivate asutuste ja organisatsioonide vahel.
4. Mobiilse noorsootöö käivitamine ja läbiviimine valla eri piirkondades.
5. Noorte kaasamine neile suunatud ja neid puudutavate teenuste ning avaliku ruumi disainimisse.
6. Noortevolikogu loomine ja järjepideva tegutsemise toetamine.
7. Regulaarse noorsootöö seiresüsteemi väljatöötamine, tagades teenuste arendamisel noorte vajadustest ja väljakutsetest lähtuv järjepidev innovatsioon ja nutikate lahenduste väljatöötamine.
8. Looma võimalusi noorte edukaks toimetulekuks tulevikutrende arvestades (sh digipädevused, kriitilise analüüsi ja probleemilahendamise, aga ka sotsiaal-emotsionaalsed oskused).
9. Noorte üksijäämist ja eemaldumist märgatakse ning ennetatakse kindlustunnet suurendava turvavõrgustiku abil. Riskikäitumist ja tõrjutusriski põhjuseid mõistes disainitakse noorte tegelike vajaduste põhjal personaalsed lahendused (sh nõustamine, jätkutoe pakkumine, koostöö ettevõtete ja organisatsioonide, töötukassaga, paindliku haridustee jätkamine jne).
10. Noorsootöö läbiviimine eagruppide järgi: erinevad tegevused ja külastusajad noortekeskuses, projektides osalemine.
11. Eraldi fookus 18+ noortele. Noorte ettevõtlikkuse, loovuse ja ideede toetamine (inkubaatorid, rendipinnad, investeerimise ja ettevõtluse ABC jm koolitused). Vajadusel luua täiendavaid võimalusi noortele täiskasvanutele, kelle ligipääs huvipakkuvatele tegevustele võib olla piiratud.
12. Luua Noortefond noorte omaalgatuslike projektide toetamiseks.
13. Rahvusvahelise noorsootöö teenuse kättesaadavamaks muutmine läbi Erasmus+ projektide.
14. Valla noorte osalemine rahvusvahelistes noorteprojektides.
15. Uute meetodite kasutuselevõtmine noorsootöös: animatsioon, elektrooniline muusika, digitaalkeskkonnad jne.
16. Noorte tööharjumuse edendamine läbi õpilasmaleva kohtade arvu suurendamise.

INVESTEERINGUD, MIS EI KAJASTU EELARVESTRAATEEGIAS

Investeeringu nimetus

Hinnanguline maksumus

Noortekeskuse laiendamine Saku alevikus ja Kiisal

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED

1.3 Huviharidus ja -tegevus

VAJADUSED JA VÄLJAKUTSED

Huviringide mitmekesistamine ja kaasajastamine: luua noorte tahtest lähtuvaid ja täiskasvanutele suunatud huviringe. Vähe on huviringe, mis pakuvad samaaegset tegevust eri vanuses osalejatele. Huviringide sisu ebatäpselt selgitatud, noor ei saa aru sisust.

Huvihariduse arendamine: vaja on laiendada muusikakooli võimalusi – rohkem õppekohti, uusi õppekavasid. Luua valda teiste valdkondade huvihariduse võimalusi.

Juhendajate puudus: juhendajad ei soovi tulla Saku valda andma üksikuid huviringe.

Noorte huvitegevuses osalemise toetusskeem: sarnaselt sporditegevuse toetamisega luua süsteem erahuvihariduse ja -tegevuse toetamiseks kaunite kunstide valdkonnas.

Transport huviringist koju: praegu ei saa osa lastest pärast huviringis osalemist enam bussiga koju, mistõttu tuleb esmalt viia läbi analüüs ja seejärel täiendada vajadusel bussigraafikut.

VALDKONNA EESMÄRK

Saku valla elanikud osalevad aktiivselt neile huvipakkuvas ja eakohases huvihariduses ja -tegevustes. Tegutsevad igale eagrupile suunatud nüüdisaegsed huviringid. Huvikoolide arv ja nende pakutavate õppekohtade arv on kasvanud. Lapsed ja vanemad saavad koos osaleda huvitegevuses.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED – HUVIHARIDUS JA -TEGEVUS

SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	algtase 2024	saavutustase 2035
Huvisuundade arv, milles valla huvikoolides või üldhariduskoolide huviringides huviharidust omandatakse (kokku maksimaalselt 5, sh 1) sport, 2) tehnika, 3) loodus, 4) üldkultuur, sealhulgas rahvuskoolid, 5) muusika, kunst ja tants); allikas: Minuomavalitsus.ee, täpsemalt Eesti Hariduse Infosüsteem (EHIS)	Vähemalt 5 valdkonda	Vähemalt sama tase
Õpilaste arv muusikakoolis	168	220
Huvitegevuses osalenud noorte osakaal 7–19-aastastest noortest	Sport 60% Muu 28%	Sport 65% Muu 40%

TEGEVUSED

1. Saku Muusikakooli võimaluste laiendamine, täiendavate õppekohtade loomine (sh täiskasvanutele), uute õppekavade avamine.
2. Huvihariduse mitmekesistamine, selleks rajades uusi huvikoole (nt kunstikool, teaduskool, loomelabor, vms) või toetada erahuvikoolide tegevust. Erarahvihariduse ja -tegevuse toetamiseks süsteemi loomine kaunite kunstide ning loodus- ja täppisteaduste (LTT) valdkonnas noortele.
3. Huviringide mitmekesistamine, selleks täiskasvanute ja noorte huvitegevuste vajaduste kaardistamine, uute huviringide loomine, juhendajate leidmine.
4. Täiskasvanute huvihariduse võimaluste suurendamine ja mitmekesistamine, selleks teenusepakujate kaardistamine ja kontaktpanga loomine, vajalike ruumide leidmine, uute tegevusalade pakkumine.
5. Ühistegevuste pakkumine erinevatele eagruppidele (sh eakatele ja noortele), mille käigus korraldatakse sündmusi, õpitubasid jne.
6. Huviringide juhendajate koolitamine.
7. Mitmekülgse huvihariduse ja -tegevuse tagamine valla eri piirkondades.

INVESTEERINGUD 2025–2029 EELARVESTRAATEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta
Saku Muusikakooli ruumide tänapäevastamine ja laiendamine, õppekohtade juurde loomine valla erinevatesse piirkondadesse	1 300 000	2027–2028

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED

1.4 Kultuur ja vaba aeg

VAJADUSED JA VÄLJAKUTSED

Vähe peredele suunatud ühisüritusi: vallas võiks olla rohkem eri põlvkondi siduvaid ühisüritusi, mis pakuksid igale pereliikmele huvipakkuvat ja arendavat tegevust.

Saku mõisapark kui rekreatsiooniala: Saku mõisapark oma asukohaga Saku aleviku südames tuleks kujundada atraktiivseks puhkealaks.

Koostöö erasektoriga: senine koostöö valla asutuste ja valdkonna eraettevõtete vahel valla kultuurielu ja vaba aja võimaluste mitmekesistamiseks on olnud napp, näiteks puudub regulaarselt kultuurielu korraldamise küsimusi käsitlev kultuuriümarlaud.

Info levik: info kultuurisündmustest ei jõua kõikide sihtgruppideni ja kasutatavad kanalid ei ole piisavad, mistõttu on vaja parandada senisest rohkem koostööd valdkonnas tegutsevate mittetulundusühendustega ja valdkondliku info kättesaadavust, näiteks lisades täiendavaid võimalusi ürituste kalendriks valla veebilehel. Ei kasutata mitmesuguseid sotsiaalmeedia võimalusi eri sihtgruppideni jõudmisel (näiteks Instagram noortele).

Raamatukogude teenuste valik: valla neljas (Saku, Kurtna, Kiisa, Kajamaa) raamatukogus on piiratud teenuste valik.

VALDKONNA EESMÄRK

Saku valla elanikud saavad võimalikult kodu lähedal nautida mitmekesist kultuuri ja tagatud on mitmekülgsed vaba aja veetmise võimalused. Koostöös eraettevõtete ja organisatsioonidega korraldatakse arvukalt kultuuri ja vaba aja sündmusi. Vallas on rohkem kohti vabas õhus sihipäraselt aja veetmiseks ja ürituste korraldamiseks.

SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	alg. 2024	saavutustase 2035
Elanike rahulolu vallas toimuvate kultuuriüritustega	3,1	4
Raamatukogu kasutajaskonna suurus valla elanikest	26%	40%
Külastuste arv elaniku kohta aastas	4,96	5,5

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED – KULTUUR JA VABA AEG

TEGEVUSED

1. Saku mõisa ja pargi ümberkujundamine atraktiivseks vaba aja veetmise kohaks. Saku valla perekeskuse/vaba aja keskuse rajamine koostöös ettevõtetega.
2. Võimestama koostööd ettevõtete ja organisatsioonidega avatud kultuuri- ja vaba aja sündmuste pakkumiseks.
3. Kultuuriümarlaua regulaarne korraldamine, kus kaks korda aastas saavad kokku sündmusi korraldavad ettevõtted/organisatsioonid ning valla hallatavad asutused.
4. Raamatukogus pakutavate teenuste mitmekesistamine ja arendamine.
5. Rahvakultuuri valdkonnas rahvatantsu, koorilaulu, rahvusliku käsitöö, pärimus- ja rahvamuusika, folkloori, puhkpilli ja näitekunsti tegevuse toetamine.
6. Kultuuriürituse toimumine Õllekultuuri pealinna tiitli raames.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED

1.5 Sport ja tervist toetavad eluviisid

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

Madal teadlikkus tervist toetavatest eluviisidest: vallaelanike teadlikkus tervist toetavatest eluviisidest ei ole piisav, mistõttu tuleb leida uusi tänapäevaseid lahendusi, kuidas jõuda elanikeni ja neid motiveerida aktiivset ja tervist toetavat eluviisi harrastama kogu elukaare jooksul.

Vallas pakutavate spordiringide valiku mitmekesistamine: vallas tegutseb juba aktiivselt hulk spordiklubisid ja Spordikeskus mitme asukohaga ning selle baasil tuleks lisada täiendavaid eriilmelisi spordiringe.

Sporditoetuste süsteemi jätkusuutlik areng: vaja edasi arendada 2022. aastal loodud süsteemi, laiendada saavutusspordi toetamist.

Laste vähene liikumine: luua enam võimalusi noortele igapäevaseks liikumiseks ja aktiivseteks tegevusteks.

VALDKONNA EESMÄRK

Vallas on loodud kehalist aktiivsust soodustav elukeskkond koos kaasnevate teenustega, mis toetavad inimeste tervena elatud eluea pikenemist ja eneseteostust ning majanduskasvu.

Vähemalt kaks kolmandikku elanikkonnast tegeleb regulaarselt spordi- ja liikumisharrastustega, on aktiivselt hõivatud, sporditaristu on kõigile kättesaadav, planeerimisel ja projekteerimisel käsitletakse liikumispaiku ja -alasid avaliku ruumi lahutamatu osana.

SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	algfase 2024	saavutustase 2035
Spordiringides osalevate elanike osakaal kõigist valla elanikest	21,6%	30%
Elanike rahulolu sportimis- ja liikumisvõimalustega	72%	80%

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED – SPORT JA TERVIST TOETAVAD ELUVIISID

TEGEVUSED

1. Liikumisalaste ürituste järjepidev korraldamine, sh „Saku vald liigub“ muutmine igaaastaseks püsitegevuseks.
2. Elanikkonna liikumise ja sportimise soodustamiseks eri valdkondade sisulise koostöö toetamine.
3. Kõikide koolide liitumine liikuma kutsuva kooli programmiga. Õpetajakoolitus on kohandatud liikumise ja sportimise lõimitud õpetamiseks.
4. Regulaarsed ja kõigile kättesaadavad koolitused tervist toetavatest eluviisidest (toitumine, liikumine, vaimne tervis, suhtlemine), tõstmaks teadlikkust elanike seas, spordialade algõpetused. Inimesed on teadlikud liikumise ja sportimise mõjust tervisele.
5. Kaardistada spordiringide valik ja mitmekesistamise vajadus. Luua võimalusi uute spordiringide avamiseks.
6. Sporditoetuste 3. etapp käivitatud – süsteemne saavutusspordi toetamise väljatöötamine ja elluviimine.
7. Liikumis-, matka- ja terviseradade tähistamine ning kaardile kandmine.

INVESTEERINGUD 2025–2029 EELARVESTRAATEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta
Saku raudteeäärse spordipargi rajamine (sh skate-pargi kolimine, kunstlume tootmisvõimekuse tekitamine, suusasilla rajamine, hooldushoone, rattaparkla)	1 450 000	2026–2027
Saku valla spordikeskuse vana osa renoveerimine	1 000 000	2028

INVESTEERINGUD, MIS EI KAJASTU EELARVESTRAATEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus
Kunstmuruväljaku talvise kasutamise soodustamiseks ja kasutusea pikendamiseks teiseldata halli rajamine koostöös partneritega	

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED

1.6 Külaliikumine ja koostöö kogukondadega

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

Kogukondade⁷ eestvedajate võimestamine: aktiivse kogukonnaelu korraldamiseks valivad kogukonnad ise oma eestvedajad (näiteks külaseltsi juhatuse liikmed või mõne valdkonna põhised aktiivsed elanikud), kuid nende oskused ja teadmised vallaelu kujundamiseks on sageli ebapiisavad, mistõttu on vajalik neid nõustada ja koolitada.

Info liikumine osapoolte vahel: info liikumine ja omavaheline suhtlus kohaliku omavalitsuse, külade ja elanike vahel vajab parandamist.

Investeeringud avalikku ruumi külades: hetkel on külades puudus kooskäimiskohtadest ja rekreatsioonialadest.

VALDKONNA EESMÄRK

Vald toetab aleviku-, külaseltside ja kogukondade omaalgatuslikku tegevust. Külades tegutsevad motiveeritud eestvedajate juhtimisel aktiivsed kogukonnad, kes on kohaliku elu arendajad ja vallale igakülgseks partneriks. Aktiivselt osaletakse ühistegevuses ja oma elukeskkonna parendamisel. Kohaliku omavalitsuse, külade ja kogukondade omavaheline suhtlus on vastastikku toimiv ning tagab dialoogi ja kogukondade esindatuse otsuste tegemisel. Ühistegevuseks ja oma kodukohas vaba aja veetmiseks on piisavalt kooskäimise kohti.

SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	algfase	saavutustase
	2024	2035
Kogukondade algatatud koostööprojektide arv	1	10
MTT fondi toetusega uute algatuste/ideede elluviimine	0	15

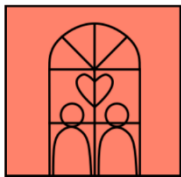
⁷ **Kogukond** on territooriumi ja/või ühiste huvide ning ideoloogia alusel kujunenud omavahel suhtlev rühm.

HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED – KÜLALIIKUMINE JA KOOSTÖÖ KOGUKONDADEGA

TEGEVUSED

1. Aktiivsete kogukondade ühendamine, koostöövõrgustike arendamine.
2. Külaseltside ja kogukondade võimekuse ja aktiivsuse suurendamine (eestvedajate koolitamine).
3. Usuliste ühenduste kaasamine kogukondlikus tegevuses sotsiaalsete probleemide ennetamisel ja lahendamisel.
4. Külade avalikus ruumis uute taristute, kooskäimiskohtade, mängu- ja spordiväljakute, välijõusaalide rajamine.
5. Vald toetab kogukondade ja külaseltside omaalgatuslikku tegevust, vaimset kultuuripärandit ja uute ideede elluviimist.

2. HOITUD JA KAASATUD INIMESED

2.1 Sotsiaalhoolekanne

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

Avahooldusteenuste (sh koduteenuste) edasiarendamine, suurendades teenuste mitmekesisust, mahtu ja tõstes kvaliteeti: lähiaastatel seisab ees koduteenuse ümberkorraldamine, mis tuleneb uuest kvaliteedinõuetest koduteenusele. Eakate arv suureneb. Oluline on inimeste individuaalsete vajadustega arvestamine ja uute teenuste väljaarendamine.

Lähedase hoolduskoormusega perede toetamine: eraisikust hooldajad vajavad lähedase hooldamise ajal puhkust ja tuge, mida teenused praegu ei võimalda.

Hoolekandeesutus suure hooldusvajadusega klientidele: vallas puudub hoolekandeesutus suure hooldusvajadusega klientidele, keda ei ole võimalik enam avahooldusteenustega kodus abistada. Loodav asutus peaks pakkuma nii ööpäevaringset üldhooldusteenust kui ka päeva- ja intervallhoiuteenust valla eakatele ja erivajadustega inimestele.

Vaimse tervise tugi: vallas puuduvad piisavad võimalused vaimse tervise toe pakkumiseks erinevatele eagruppidele.

Tervisekeskus vajab lisaruumi: elanike arvu kasvust tulenevalt vajab Saku Tervisekeskus uusi perearste, kuid ruume nende töölevõtmiseks ei ole.

VALDKONNA EESMÄRK

Valla sotsiaalhoolekande korraldus toetab inimeste heaolu ja sotsiaalse turvatunde kasvu. Sotsiaalteenused, -toetused ja ennetusprogrammid on abivajajakesksed, tõhusad ja elanikele kättesaadavad. Avahooldus pakub piisavas mahus ja kvaliteedis teenuseid erivajadustega inimestele ja eakatele. Eakad ja erivajadustega inimesed saavad elada võimalikult kaua kvaliteetset elu oma kodus.

Omastehooldajad saavad vajalikku tuge. Koostöös erasektoriga pakutakse uusi täiendavaid hooldusteenuseid nii eakatele kui erivajadustega inimestele. Elanikkonnale on tagatud efektiivne ja kvaliteetne tervishoiuteenus, koostöös tervishoiuasutustega toimib tõhus ennetustöö terviseriskide ennetamiseks.

HOITUD JA KAASATUD INIMESED - SOTSIAALHOOLEKANNE

SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	algtase 2024	saavutustase 2035
Pikaajaliselt toimetulekutoetust saavate elanike arv 1000 elaniku kohta	<5	<5
Avahooldusteenust saavate isikute osakaal kõigist avahooldusteenust ja institutsionaalset hooldusteenust saavatest isikutest	66%	75%
Teenuse kasutajate rahulolu sotsiaalteenustega	Täpsustamisel, viiakse läbi küsitlus	

TEGEVUSED

1. Suurendada kodus pakutavate teenuste mitmekesisust ja kvaliteeti. Arendada välja uusi innovaatilisi avahooldusteenuseid.
2. Ennetavad tegevused erivajadustega inimeste ja eakate turvalisuse parandamiseks kodus, näiteks häirenupp, suitsuandur, koduandur ja teised sarnased teenused. Vallaelanike teavitamine ja toetamine eespool nimetatud teenuste laialtlevitamiseks.
3. Omastehooldajate toetamine täiendavate teenuste väljaarendamisega, näiteks tugigruppide loomine ja koolituste pakkumine omastehooldajatele, päeva- ja intervallhoiuteenuse võimaldamine hooldatavatele hooldajatele puhkeaja andmiseks.
4. Päevahoiu- ja intervallhoiuteenuse pakkumine erivajadustega isikutele. Näiteks päevakeskuse või loodava eakatekodu juures koostöös era- või mittetulundussektoriga.
5. Vaimse tervise alase toe ja tegevuste käivitamine loodavas Kajamaa Kooli nõustamis- ja tugiteenuste keskuses kõigile eagruppidele (lapsed, täiskasvanud, eakad).
6. Heaolu koordinaatori rakendamine, kes suunab süsteemselt valdkondade ülest ennetust ja tervist toetavate eluviiside edendamist ning kes juhib valdkondade ülest ekspertidest koosnevat omavalitsuse heaolumeeskonda ja valla arendustegevustesse ja arengudokumentidesse sisendit andvat tervise- ja heaoluprofiili koostamist.
7. Saku päevakeskuse arendamine, mitmekesisistades päevakeskuses pakutavaid teenuseid ja tegevusi vastavalt erinevate sihtgruppide vajadustele.

HOITUD JA KAASATUD INIMESED - SOTSIAALHOOLEKANNE

INVESTEERINGUD 2025-2029 EELARVESTRAATEEGIAS

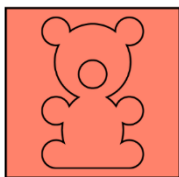
Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta
Saku Tervisekeskusele täiendavate ruumide leidmine või juurdeehituse tegemine	1 200 000	2026–2027

INVESTEERINGUD, MIS EI KAJASTU EELARVESTRAATEEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus
Valda tänapäevase eakatekodu rajamine koostöös erasektoriga, milles pakutakse nii ööpäevaringset hooldust kui päeva- ja intervallhooldust, sh dementsusega inimestele Teenusemaja loomine eakatele ja erivajadustega inimestele, kes veel hooldekodusse ei pea minema, kuid vajavad rohkem hooldust ja järelevalvet, kui koduhooldusteenustega on võimalik pakkuda	

HOITUD JA KAASATUD INIMESED

2.2 Laste ja perede heaolu

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

Süsteemsem lähenemine ennetusele: täna puudub süsteemne lähenemine ennetustööle, suurem tähelepanu on läinud tagajärgedega tegelemisele ja juba olemasolevate abivajajate aitamisele. Rohkem tähelepanu tuleb pöörata ennetustööle peredega, selleks käivitades täiendavaid tegevusi. Positiivset vanemlust toetavate koolituste ja programmide (Gordoni perekool, Imelised aastad, PREP-paarisuhtekoolitus, Hoolivad isad jm) kättesaadavus ei ole piisav ja/või puudub lapsevanematel teadlikkus enda vanemahariduse omandamise vajadusest.

Teavitust abisaamise võimalustest: pered ei ole teadlikud abi saamise võimalustest, mistõttu tuleb läbi mõelda infokanalid ja viisid, kuidas info toetustest ja teenustest peredeni jõuab.

Kvaliteetse abi tagamine lastele ja peredele: laste ja perede arvu kasv vallas ja viimastel aastatel aset leidnud sündmused (COVID, Ukraina sõda) on suurendanud vajadust mitmesuguste nõustamis- ja teraapiateenuste järele, sellest tulenevalt on vajalik mitmekesistada teenuste valikut ja pakkuda neid senisest suuremas mahus.

Erivajadustega lastele ja noortele teenuste osutamine: puudub päevahoiuteenus erivajadusega lastele ja noortele. Olemasolevad teenused vajavad edasiarendamist.

VALDKONNA EESMÄRK

Saku vald on hea paik pere loomiseks ja laste kasvatamiseks – lapsed kasvavad hoolivas, kaasavas, turvalises ja arendavas keskkonnas. Ennetustöö on suuremamahulisem, tõenduspõhised ennetusprogrammid on laialdaselt rakendatud valla haridusasutustes, vanemaharidus on tehtud kättesaadavaks igale lapsevanemale.

SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	algfase	saavutustase
	2024	2035
Perepõhisel hooldusel olevate laste ja noorte osakaal asendushooldusel olevate laste ja noorte koguarvust	50%	75%
Asenduskodus või perekodus kasvavate laste arv 1000 lapse kohta	1,5 või vähem last	1,5 või vähem last

HOITUD JA KAASATUD INIMESED – LASTE JA PEREDE HEAOLU

TEGEVUSED

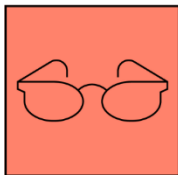
1. Ennetustöö süstematiseerimine, sh viiakse regulaarselt läbi kooliõpilaste vaimse tervise ja emotsionaalse seisundi kaardistamist. Rohkem panustatakse nii üldisesse kui ka sihtrühmapõhisesse ennetusse.
2. Kasutatakse tõenduspõhiseid sekkumisi. Tõenduspõhiste⁸ ennetusprogrammide laiendamine valla haridusasutustesse, et iga valla kool või lasteaed rakendaks vähemalt ühte tõenduspõhist ennetusprogrammi.
3. Vanemahariduse kättesaadavaks tegemine igale vanemale (digiõpe, perepesa mudel, esimese lapse saanud vanematele võimaldatakse tasuta vanemahariduskoolitus vms).
4. Perepesa keskuse⁹ loomine Saku valda.
5. Teavitustöö edasiarendamine: 1) abi saamise võimalustest peredele ja võrgustikule – täiendada veebilehe infot, lisaks info levitamine Facebookis, kohalikus lehes jt kanalites, ka uute vallakodanike üritusel; 2) elanikkonna teavitamine lastekaitsemeetmetest ning abivajava lapse ja pere märkamisest.
6. Uute teenuste ja teraapiate käivitamine vastavalt abivajajate sihtrühmadele (näiteks päevahoiuteenus puudega lastele ja noortele, teenused vaimse tervise probleemidega lastele ja peredele).
7. Uute tugi- ja eneseabirühmade loomine erinevate probleemidega lastele ja vanematele.
8. Laste ja noortega töötavate inimeste koostöövõrgustiku (lasteasutuste tugipersonal, politsei, kogukonnad, kirik, meditsiinasutused jne) arendamine; võrgustiku kohtumised, koolitused jms.

---

⁸ **Tõenduspõhine sekkumine** – programm või metoodika, mis on hinnatud ennetuse teadusnõukogu poolt efektiivseks. Nõukogu tööd juhib Tervise Arengu Instituut.

⁹ **Perepesa** – kogukondlik ennetus- ja peretöökeskus, kus toetatakse laste ja perede heaolu läbi süsteemse ning järjepideva ennetustegevuse ja kogukonna võimestamise oma kodukoha läheduses. Perepesade keskmes on pered alates lapseootusest kuni lapse kooliminekueni.

HOITUD JA KAASATUD INIMESED

2.3 Vanemaealiste heaolu

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

Eakate sotsiaalne suhtlus: eakad inimesed tunnevad end sageli üksildasena, kuna nende suhtlusringkond on ajaga kahanenud. Eriti puudutab see üksinda elavaid ja ilma lasteta, samuti liikumiskustega eakaid.

Vähene sotsiaalne kaasatus: võrreldes varasemaga osalevad eakad vähem vabatahtlikus tegevuses, mittetulundusühingute töös ja tegelevad vähem hobidega.

Vähene digipädevus piirab vanemaealiste ligipääsu teabele, teenustele ja suhtlusele.

VALDKONDLIK EESMÄRK

Vanemaealised on ühiskonnas sotsiaalselt kaasatud ja majanduslikult hästi toimetulevad.

SAAVUTAMISE NÄITAJA

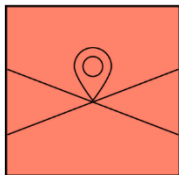
Näitaja kirjeldus	algfase	saavutustase
	2024	2035
Vanemaealistele suunatud erinevate huvi- ja kaasamistegevuste arv aastas	15	20
Vanemaealiste rahulolu sihtrühmale suunatud huvi- ja kaasamistegevustega (ringid, koolitused, üritused jms)	Täpsustamisel, viiakse läbi küsitlus	

HOITUD JA KAASATUD INIMESED – VANEMAEALISTE HEAOLU

TEGEVUSED

1. Vald toetab vanemaealiste seltsingute ja eakate nõukogu tööd.
2. Valla asutustes luuakse vanemaealistele võimalusi aktiveerivateks tegevusteks (ringid, sportimisvõimalused, klubid jms) ja vabatahtlikuks tööks, sh keskendudes äsja tööhõivest lahkunud inimestele.
3. Erilist tähelepanu pööratakse üksikutele ja liikumisraskustega eakatele teenuste ja aktiveerivate tegevuste kättesaadavaks tegemisele.
4. Digilahenduste ja innovatiivsete teenuste arendamine eesmärgiga muuta ressursikasutust efektiivsemaks ning võimaldada eakatele digitaalset asjaajamist ja suhtlust omaealistega.
5. Saku Päevakeskuses vanemaealistele sobilike teenuste arendamine ja pakkumine.
6. Koolituste pakkumisel arvestatakse vanemaealiste sihtrühmaga.

HOITUD JA KAASATUD INIMESED

2.4 Vallaelanike turvalisus ja kriisideks valmisolek

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

Kriisikommunikatsiooni ettevalmistamine: vallal puudub kommunikatsiooniplaan teabe edastamiseks elanikele kriisiolukorra puhul koos juhistega, kuidas käituda kriiside korral.

Kriisikeskused ja varud ning kriisiplaanid: tagamaks valla valmisolek kriisideks, on vaja määrata kriisikeskused ja -varud, koostada kriisiplaanid ja viia läbi kriisiõppuseid.

Elanike valmisoleku tõstmine: elanike valmisolek kriisideks on ebapiisav.

VALDKONNA EESMÄRK

Saku vallas on turvaline ja ohutu elukeskkond, kus kõik osapooled on informeeritud ja teadlikud oma rollist avaliku korra tagamisel ja kriisiolukorras tegutsemisel. Vallal on olemas kriisiplaan, kus iga osapool teab oma rolli ja vastutust, kriisikeskused ja -varud on kokku lepitud, elanikud ja kogukonnad on teadlikud ning ettevalmistatud toimimiseks kriisiolukorras.

SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	algtase 2024	saavutustase 2035
KOV-i hädaolukorraks valmisolekuga kriisireguleerimisõppuste ja turvalisusega seotud koolituste arv aastas	2	2

HOITUD JA KAASATUD INIMESED – VALLAELANIKE TURVALISUS JA KRIISIDEKS VALMISOLEK

TEGEVUSED

1. Elanike (sh noorte) teadlikkuse ja kriisideks valmisoleku tõstmine, selleks kogukonna liikmete kompetentside ja ressursid kaardistamine, koolituste korraldamine. Regulaarsete kriisiõppuste korraldamine eri piirkondades.
2. Kogukondade (sh korteriühistute) kriisivõrgustike loomisele kaasaaitamine, selleks koolituste korraldamine, info jagamine, varude kaardistamine, vabatahtlike kaasamine.
3. Kriisiplaani ja -kommunikatsiooniplaani koostamine, kaasates ja teavitades sellest elanikkonda.
4. Kerksuskeskus(t)¹⁰ rajamine, kus on alati tagatud vesi, elekter ja toasoo ning on võimalik saada teavet olukorra kulgemise kohta.
5. Evakuatsioonikohad¹¹ hoitakse valmisolekus koostöös päästeametiga, kes määrab riikliku vajaduse ja mahu Saku vallas.
6. Kergliiklusteedel ohtlike teeületuskohtade varustamine liikumisanduritega jt lahendused, et nii laste-noorte koolitee kui ka eakate liikumismarsruudid oleksid ohutud.
7. Mittetulundusühingu Saku Priitahtlikud Pritsimehed, MTÜ Tõdva Vabatahtlik Pääste, kaitseliidu organisatsioonide ja abipolitseinike toetamine.
8. Kogukondlikku turvalisust parandavate lahenduste kasutuselevõtmine, näiteks uued naabrivalve piirkonnad, regulaarne noorte kogunemiskohtade seire jne.

INVESTEERINGUD 2025-2029 EELARVESTRAATEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta
Tuletõrje veevõtukohtade (vähemalt ühe aastaks) rajamine ja olemasolevate korrastamine, nende nõutavasse seisundisse viimine	35 000	2026

¹⁰ Kerksuskeskus on avalik toimepidev hoone või ruum, kus antakse elanikule kriisi ajal infot, nõu ja abi.

¹¹ Evakuatsioonikoht on hoone või rajatis, kuhu saab evakueeritavad majutada kuni üheks nädalaks ning kus tagatakse inimeste viibimiseks esmavajalikud tingimused.

HOITUD JA KAASATUD INIMESED – VALLAELANIKE TURVALISUS JA KRIISIDEKS VALMISOLEK

INVESTEERINGUD, MIS EI KAJASTU EELARVESTRAATEEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus
Tammemäe operatiivteenistuste keskuse renoveerimine ja laiendamine ning selle baasil kerksuskeskuse väljaarendamine. Keskuse renoveerimine ja maakütte rajamine toimub välisrahastuse abil koostöös MTÜ-ga Saku Priitahtlikud Pritsimehed.	
Varjendite ¹² ja avalike varjumiskohtade ¹³ rajamine lühiajaliseks varjumiseks sõjalise ohu, ekstreemsete ilmastikuolude, suurõnnetuse või massirahutuste korral.	

¹² **Varjend** on rajatis, mis pakub kaitset relvade mõju eest inimestele, materjalidele, sõidukitele või õhusõidukitele.

¹³ **Avalik varjumiskoht** on mõeldud eelkõige inimestele, kes ohuhetkel viibivad linnatänaval.

3. HEA ELUKESKKOND

3.1 Elamumajandus ja avalik ruum

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

Olemasolev elamufond on vananenud ja madala energiatõhususega: korterelamud vajavad uuendamist või renoveerimist. Vanemad hooned on vähem energiatõhusad, ei vasta tänapäevastele energiasäästlikele standarditele. Saku valla munitsipaalhoonetest vähemalt 50% on C-klassi energiamärgisega. Energiatõhususe tõstmiseks on vaja renoveerida olemasolevad hooned, viies need vastavusse kõrgema energiaklassi märgisega.

Avaliku väliruumi kvaliteedi tõstmine: tänane avalik ruum ei ole ligipääsetav kõigile ja ei arvesta erivajadusega isikute vajadustega, puuduvad mugavad istumis- ja puhkekohad, turvalised ülekäigurajad ja piisavad valguslahendused, kunstiinstallatsioonid ja skulptuurid jms.

Elukeskkonda parandava linnamööbli kasutamine avalikus ruumis: avalikus ruumis linnamööbli puudumine piirab inimeste mugavust, ligipääsetavust ja vähendab avaliku ruumi mitmekülsust, atraktiivsust ja funktsionaalsust. Sobiva mööbli olemasolu soodustab linnaruumi kasutamist mitmesuguste tegevuste jaoks.

Kõrghaljastuse rajamine: puudub haljastamise plaan, sh kõrghaljastus, mis tuleks rajada ambitsioonikalt ja süsteemselt. Läbi tugeva kõrghaljastuse lahenduse on võimalik tõsta avaliku ruumi atraktiivsust, kohaneda kliimamuutustega ning tugevdada ökosüsteemi teenuseid.

Terviseradade taristu rajamine väljapoole Saku keskust: Saku alevikust väljapoole pole piisavalt terviseradasid ning puudub nende omavaheline ühendatus.

Ujumiskohtade arvu vähesus: hetkel ei ole vallas piisavalt avalikke ujumiskohti.

VALDKONNA EESMÄRK

Saku valla avalik ruum on inimsõbralik ja roheline ning elamufond on energiatõhus. Planeeritud taristuprojektide valmimisega tõuseb aleviku avaliku ruumi atraktiivsus, mis omakorda tõstab kohalike elanike heaolu ning kutsub valda külalisi. Avaliku ruumi kavandamisel arvestatakse kliimamuutusest tulenevate mõjutustega. Inimmõõtmeline välisruum on kvaliteetne ja turvaline, soodustab jalgsi või rattaga liikumist, väärtustab ruumi sotsiaalseid ja kultuurilisi funktsioone ning soodustab kogukondlikku tegevust ja suhtlemist.

HEA ELUKESKKOND – ELAMUMAJANDUS JA AVALIK RUUM

SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	algfase 2024	saavutustase 2035
Suuremate elluviidavate investeeringuprojektide arv (Saku jõe promenaadi rajamine, Saku spordipargi rajamine (algfase 0,2), Saku keskpromenaadi rajamine, Nurme mäe projekti elluviimine, Kiisa mänguväljaku ja Kiisa spordipargi rajamine (0,5))	0	5
Elanikkonna rahulolu avalike aladega	>=65	>=75
Elanike rahulolu rohealade kättesaadavuse ja ligipääsetavusega	>=75	>=75

TEGEVUSED

1. Avaliku ruumi projektide realiseerimine ja edasiarendamine, mis arvestavad eri sihtgruppide vajadusi.
2. Avaliku ruumi arendamine külades.
3. Haljastamise plaani koostamine ja kõrghaljastuse rajamine.
4. Männiku piirkonna puhkeala (rannapuhkus, piknikualad, vee- ja motosport) kujundamine puhke- ja virgestusalaks.
5. Alevike tänavate kujundamine tänapäevaseks linnaruumiks, sh haljastamine.
6. Kiisa aleviku keskusala ja Kurtna avaliku ruumi väljakujundamine.
7. Koostöös RMK-ga metsaradade võrgustiku seisukorra parandamine.
8. Avalike ujumiskohtade (väliujula) loomine ja mitmekesistamine looduslikel veekogudel: alade korrastamine turvaliseks ujumiseks ja puhkealaks koostöös erasektoriga.
9. Valda läbivate matkaradade¹⁴ kasutuse suurendamine, selleks radade kaardistamine ja teavitamine. Koostöös RMK-ga metsaradade võrgustiku seisukorra parandamine.
10. Korteriühistute toetamine hoonete energiatõhusaks rekonstrueerimisel.
11. Pinkide, prügikastide, rattahoolduspunktide, stendide jms linnamööbli rajamine.

¹⁴ **Matkarada** on looduses märgistatud või kaardile kantud ja täiendava informatsiooniga varustatud, tavaliselt jalgsi liikumiseks mõeldud matkatee.

HEA ELUKESKKOND – ELAMUMAJANDUS JA AVALIK RUUM

INVESTEERINGUD 2025–2029 EELARVESTRAATEEGIAS

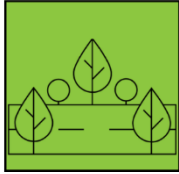
Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta
Kõrnumäe karjääri korrastamine ujumiskohaks, korrastamisprojekti elluviimine	250 000	2025
Saku aleviku keskusala väljakujundamine:		
1) Saku keskpromenaadi rajamine, lähtudes arhitektuurikonkursist ja ehitusprojektist;		
2) Vääna jõe promenaadi ja puhkeala rajamine Vääna jõe äärde maantee sillast kuni ringteeni; promenaadi rajamine koos haljastuse, puhkekohtade ja jalakäijate sildadega	2 000 000	2026–2028
Saku mõisapargi korrastamine:		
1) Saku mõisapargi müüri korrastamine samaaegselt keskpromenaadi mõisapargi lõigu ehitamisega;	400 000	2026
2) Saku mõisaparki silla ehitamine lähtudes mõisapargi projektist (teostaja: Artes Terrae)		
Kiisal Keila jõega seotud ala korrastamine, ujumisala loomine ja puhkeala väljaarendamine koostöös MTÜ-dega	300 000	2028
Kiisa parkmetsa väljakujundamine, sh sillutatud teed, väljõujaam ja madalseiklusrada; Laulu tänava ja Viljandi maantee vaheline ala koos Laulu tn avaliku hoone (lasteaia) detailplaneeringu koostamise ja projekteerimisega	170 000	2026–2027
Mängu- ja spordiväljakute rajamine küladesse	500 000	2026–2028
Valla lõuna piirkonna lastele rulapark, <i>pumptrack</i>	140 000	2027–2028
Kaasava eelarve investeeringud	200 000	2025–2029

HEA ELUKESKKOND – ELAMUMAJANDUS JA AVALIK RUUM

INVESTEERINGUD, MIS EI KAJASTU EELARVESTRATEEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus
Nurme spordi- ja vabaajakeskuse arendamine	2 000 000
Keskpromenaadi projekteerimine jätkuna raudteejaamani, raudteejaamast kvaliteetse avaliku ruumi kavandamine	
Kergliiklustee silla projekteerimine ja ehitamine jätkuna keskpromenaadile üle Vääna jõe	
Täiendavate istepinkide paigaldamine avalikku ruumi	10 000
Saku alevikku avaliku mänguväljaku rajamine Kannikese-Ülase tänava piirkonda	200 000
Terviseradade ¹⁵ nüüdisajastamine: terviseradade taristu rajamine Sakust väljapoole, sh Saku-Kiisa-Kurtna ühendatud terviserada, parkimiskohad olemasolevate radade juurde; seoses RB trassi raietöödega taastada endine 10 km ring, paigaldada uus märgistus ja teha raja ettevalmistustööd rajahooldustehnikale sobivaks	250 000
Valla väikeasulate veemajandusprojektide elluviimine vastavalt ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kavale (Tõdva küla)	
Salvestusseadmete ehitamine ühiskondlike hoonete päikeseparkidele	
Elektriautode laadimistaristute rajamine	250 000

¹⁵ **Terviserada** on reeglina rada maastikus, mida mööda saab kõndida, joosta, jalgrattaga sõita, talvel suusatada; rada on lõõgastumiseks ja sportimiseks.

3.2 Teed, tänavad ja tänavavalgustus

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

Tiheasumites kergliiklejatele täiendava liikumisruumi loomine: kergliiklejatel puudub piisav liikumisruum ohutuks liiklemiseks ja kergliiklusvahendite kasutamise populariseerimiseks.

Transiitliikluse osaline suunamise Saku alevikust välja: transiitliiklus koormab Saku aleviku teede võrgustikku, mis toob kaasa tee eluea lühenemise, võimalikud liiklusseisakute pikenemised ja liiklusohutuse kasvu.

Liiklusohutuse parandamine: tänavaruumi ohutumaks muutmiseks, et suurendada liiklejate turvalisust, soosida kergliiklejaid.

Asfalteeritud pinna suur osakaal avalikus ruumis: suur asfalteeritud pinna osakaal tekitab kuumasaare efekti, suurendab sademevee probleeme ning loob ebameeldiva miljö.

Talvises teehoolduses senisest rohkem arvestada kergliiklejate vajadustega: tiheasustusaladel tuleb tagada kergliikurite kasutamise võimalused ka talvel.

Kõikidel kergliiklusteedel ei ole tänavavalgustust: tänavavalgustuse rajamine parandab jalgratta- ja jalgteede kasutamise võimalusi ja ohutust.

VALDKONNA EESMÄRK

Saku vallas on ohutud teed, kus arvestatakse kõigi liiklejatega. Saku valla teed on heas korras ja need soodustavad liikumist kõigi liikumisviisidega. Sakus on vähene autoliiklus ja on oma olemuselt jalakäijatele meeldiv roheline keskus.

HEA ELUKESKKOND – TEED, TÄNAVAD JA TÄNAVAVALGUSTUS

SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	algtase 2024	saavutustase 2035
Tiheasustusalade tänavate tänavavalgustusega katmine	50%	80%
Mustkattega (tolmuvaba) kohalike teede osatähtsus (suutlikkus juurde rajada kuni 4 km aastas)	51,43% (55,81 km)	79% (85 km)
Kergliiklusteede kogupikkus (suutlikkus juurde rajada kuni 3 km aastas)	82 km	100 km
Asumites jagatud ruumi põhimõtte kasutamine tänavatel	0%	25%
Liiklusõnnetuste arv (v.a riigiteed) aastas	12	8

TEGEVUSED

1. Avaliku ruumi planeerimine ja rajamine toimub inimkeskse ruumi põhimõtete järgi.
2. Teede, tänavate ja kergliiklusteede ehitamine ning rekonstrueerimine toimub teehoiukava alusel.
3. Teede projekteerimisel kavandada tehnovõrgud kõvakatete alla, et võimaldada ruumi haljastuse rajamiseks.
4. Innovatiivsete liikluskorraldusvahendite rakendamine liiklusohutuse suurendamiseks.
5. Teede, tänavate ja parkimisplatside rajamisel suurendada keskkonnasõbralike materjalide kasutust.
6. Talvise teehoolduse planeerimisel ja teostamisel pöörata rohkem rõhku kergliiklejate vajadustele.
7. Tänavavalgustuse tegevuskava koostamine ja elluviimine.

HEA ELUKESKKOND – TEED, TÄNAVAD JA TÄNAVAVALGUSTUS

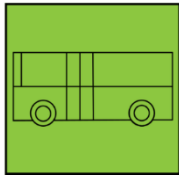
INVESTEERINGUD 2025–2029 EELARVESTRATEEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta
Teede ja tänavate rekonstrueerimine, kergliiklusteede rajamine	5 663 500	2025–2028
Tiheasustusaladele ja ohtlikele kohtadele energiasäästu põhimõttel välisvalgustusvõrgu ehitamine ja rekonstrueerimine	400 000	2025–2027
Kase tee ja Tammemäe tee ühendustee ja silla rajamine	700 000	2026–2027

INVESTEERINGUD, MIS EI KAJASTU EELARVESTRATEEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus
Valgustatud kergliiklusteede rajamine; olemasolevate kergliiklusteede valgustamine	

Saku aleviku idapoolse ümbersõidutee rajamine

3.3 Liikuvus ja ühistransport

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

Liikluskeskkonna arendamine Saku alevikus: tiptundidel esineb liiklusseisakuid.

Ühtse bussiootepaviljonide kontseptsiooni loomine: puudub ühtne bussiootepaviljonide kontseptsioon, mis võimaldab parandada bussitranspordi kasutusmugavust ja tugevdada valla identiteeti.

Raudteetranspordi ja ühistranspordi sünkroniseerimine: raudteetransport ei toimi sünkroonis kogu valla ühistranspordi võrgustikuga. Ühistranspordi ühenduskiiruste tõstmiseks tuleks sünkroniseerida kõik valda teenindavad ühistranspordi liigid.

Ühistranspordi kättesaadavuse ja kvaliteedi tõstmine: ühistranspordi kättesaadavus ja elanike rahulolu selle kvaliteediga on piirkonniti madal, Saku alevikust kaugemale jäävate piirkondade ühistranspordi kvaliteeti tuleb tõsta.

Täiendavate rattamajade ja -hoidjate rajamine raudteejaamadesse ja bussipeatustesse: kergliiklejatel puudub võimalus jätta oma jalgrattaid turvalistesse kohtadesse, et edasi liikuda ühistranspordiga. Olemasolevates rattamajades puudub piisavalt kohti.

Nõudetranspordi kontseptsiooni väljatöötamine ja juurutamine: puudub nii vallasisene kui ka naaberomavalitsustega piisav ühistranspordiühendus valla ja teiste keskustega.

VALDKONNA EESMÄRK

Saku valla siseselt saab eri liikumisvahendeid kasutades liigelda mugavalt ja kiirelt ning vallal on parim ühendus pealinnaga. Kõigile valla elanikele on tagatud kiire ja mugav ühistranspordiühendus nii Saku aleviku kui ka Tallinna linnaga ning transiitliiklus on suunatud Saku keskusest mööda.

HEA ELUKESKKOND – LIIKUVUS JA ÜHISTRANSPOORT

SAAVUTAMISE NÄITAJA

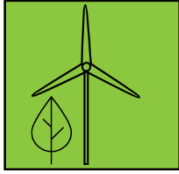
Näitaja kirjeldus	algtase 2024	saavutustase 2035
Elanikkonna rahulolu ühistranspordi ühendusega lähima keskuse ja Tallinnaga	53%	>=60%
Igapäevane ühistranspordi kasutajate osakaal	7%	15%
Ühistranspordi peatuste arv asumites, mis on varustatud reaalaja infosüsteemiga	0	15
Elektrifitseeritud kergliikurite pargi ja reisi parklate arv	3	8
Auto kasutamine peamise liikumisviisina	71%	≤65%
Nädala jooksul jalgratast, (elektri)tõukeratast või muud kergliikurit kasutanud vähemalt 16-aastastest elanike osakaal	48%	55%

TEGEVUSED

1. Ühistranspordi kättesaadavuse parandamine Saku keskusest eemal asuvates piirkondades, sh liinide optimeerimine ja liinigraafikute ümberkujundamine.
2. Ühistranspordi teavitussüsteemi väljatöötamine koostöös Põhja-Eesti Ühistranspordikeskusega.
3. Ühistranspordi kasutamise soodustamiseks autoparklate ja jalgrattamajade ja -hoidjate rajamine raudteejaamadesse, bussipeatustesse jne.
4. Nõudetranspordi teenuse käivitamine.

INVESTEERINGUD 2025-2029 EELARVESTRAATEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta
Ühistranspordi korralduse investeeringud: bussipaviljonide ühtse kontseptsiooni väljatöötamine ja bussipeatuste rajamine	200 000	2025–2027
Intelligentsete infotahvlite rajamine ja ühistranspordi jälgimissüsteemi loomine	50 000	2025–2027

3.4 Keskkond ja ringmajandus

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

Elurikkuse ja rohevõrgustiku hoidmine: seoses suurenenud ehitustegevusega on surve elurikkuse ja rohevõrgustiku hoidmisele ja toimimisele.

Saku valla siseveekogude seisundi parandamine: näiteks Kurtna paisjärvedes on vee liikumine liiga aeglane, järvede põhi kaetud settega, vee kvaliteet halveneb ja läbi lagunenenud regulaatorite toimub liigse sette kandumine Keila jõkke.

Keskkonnajärelevalve võiks olla tõhusam: puudub ülevaade reostusallikatest, rajatud on ÜVK, aga järelevalve liitumise osas on vähene.

Kliimamuutustega kohanemine ja üleujutusladel riskide maandamine.

Uute karjäärade avamise vältimine Tallinna ringteest lõuna poole rekreatsiooniala ja loodusliku mitmekesisuse säilitamise eesmärgil.

Arendusaladel looduslike sademeveelahenduste loomine: arendajate vähene huvi looduslike sademeveelahenduste rajamisel.

Elanike madal teadlikkus keskkonnaseisundist ja seda hoidvast käitumisest.

Elanike madal oskus ja soov asju parandada ja remontida: elanikud ei ole motiveeritud ega soovi ise asju parandada ja remontida, pigem visatakse ese ära. Remontimise ja parandamise teenuseid on vähe, need ei ole kergesti kättesaadavad. Samuti puuduvad parandus- ja remonditöö isetegemise võimalused.

Korduskasutuse vähene populaarsus: elanike hulgas ei ole korduskasutus populaarne, pigem suunatakse esemeid uuele ringile, aga ise seda teenust ei tarbita.

VALDKONNA EESMÄRK

Valla looduskeskkond on kaitstud ja hoitud. Saku vallas elavad keskkonnateadlikud inimesed, kes väärtustavad ja hoiavad oma elukeskkonda. Saku vallas rakendatakse laiapõhjaliselt ringmajanduse põhimõtteid ning ringmajanduslahendused on kättesaadavad.

HEA ELUKESKKOND – KESKKOND JA RINGMAJANDUS

SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	algtase 2024	saavutustase 2035
Heas ja keskmises seisukorras rohevõrgustike osakaalu hoidmine, säilitamine	heas 15%, keskmises 45% (kokku 60%)	heas 15%, keskmises 45% (kokku 60%)
Keskkonnaalastest üritustest ja algatustest osavõtnute arv	ca 700 in	kasv ca 50%

TEGEVUSED

1. Keskkonna elurikkuse säilitamine (näiteks võõrliikide tõrje) ja järelvalve tõhustamine.
2. Siseveekogude keskkonnaseisundi parandamine. Uuringud jm ennetustegevused üleujutusohuga piirkondades.
3. Üleujutusega seotud Maidla-Kiisa riskipiirkonna uuringu koostamine.
4. Elanikkonna keskkonnaalase teadlikkuse tõstmine kampaaniate ja teavitustegevustega (näiteks keskkonnakuu korraldamine).
5. Paranduskohtade ja laenutuspunktide loomine (nn kogukonnakeskuse mudel).

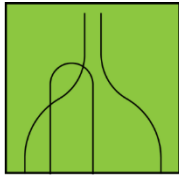
HEA ELUKESKKOND – KESKKOND JA RINGMAJANDUS

INVESTEERINGUD 2025-2029 EELARVESTRETEEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus	Elluviimise aasta
Kurtna tiikide heakorrastamine; paisu regulaatorite korrastamine; Kurtna tiikide setetest puhastamine ja kallaste korrastamine	400 000	2026–2027
Valla hallatavates asutustes suurendada keskkonnasäästlikke energialahendusi; päikesepaneelid kavandatakse hallatavate asutuste lamekatustele (lasteaed Terake, Kurtna Kool)	200 000	2026–2027
Kogukondlike jäätmemajade rajamine; ringlusmaja rajamine; igal aastal rajatakse vähemalt kaks kogukondlikku jäätme-/ringlusmaja, et suurendada liigiti kogumist, kogukonna koostööd, jäätmete üleandmise võimalusi ja ringlussevõtu ning taaskasutuse laiendamist	230 000	2026–2027
Kompostimisväljaku rajamine: valla territooriumile rajatakse nõuetele vastav kompostimisväljak, selle projekteerimine ja rajamine	100 000	2026–2027

INVESTEERINGUD, MIS EI KAJASTU EELARVESTRETEEGIAS

Investeeringu nimetus	Hinnanguline maksumus
Ringluskeskuse/kogukonnakeskuse rajamine, mis koondab parandusteenuste pakkujad, võimaldab isetegemist (töövahendite ja materjali kättesaadavus) ja tõstab teadlikkust (koolitused, õpitoad, meistrid); samas asukohas on võimalus suunata asju korduskasutusse ning seda teenust tarbida; koosolekuruumid kogukonnale	
Valla jäätme-, rohe-, bio- ja ringmajanduse arendamine ning sellega tegelevate ettevõtete arendamise toetamine; süvamahutite paigaldamine hallatavate asutuste juurde	150 000
Männiku piirkonna kaevandusaladel veetaseme ja vooluhulkade seire teostamine koostöös keskkonnaameti ja kaevandajatega	10 000

3.5 Ettevõtlus ja turism

VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED

Vähased võimalused kaugtööks: kaugtööpinnad soodustavad kohapeal töötamist.

Puudus on äri-, kontori- ja teenuse osutamise pindadest: nii uute tööandjate meelitamiseks valda kui ka olemasolevate ettevõtete töö- ja teeninduskeskkonna parandamiseks on vaja äri-, kontori- ja teenuspinda.

Ettevõtluse soodustamiseks tuleb luua sobilikke tingimusi: tähtis on korras infrastruktuur, abi planeeringute ja lubade menetlemisel, samuti kaasamõtlemine, ärakuulamine ja kaasamine kohaliku elu ja ettevõtluskeskkonna kujundamisse.

Ettevõtjate ja vallavalitsuse vahelist koostööd tuleb tugevdada: koostöö tugevdamine soodustab ettevõtluse arengut Saku vallas ning aitab valda meelitada uusi ettevõtjaid.

Vallast läbi sõitvatel inimestel puudub põhjus Sakus peatumiseks: vallast igapäevaselt läbi sõitvad inimesed on kasutamata ressurss, mida tuleks rakendada valla hüvanguks. Sakus ei ole turistidele või läbireisijatele atraktiivseid vaatamisväärsusi või tegevusi, puuduvad teenused, kauplused, majutus jms.

Puudub Saku valla turismi arendamise kontseptsioon: arendamiseks valla turismi, on vaja välja töötada vastav kontseptsioon.

Puudub maamärk, mis annab teada, et jõuti Saku valda: maamärk aitaks luua vallal oma identiteeti ja tõsta valla nähtavust.

VALDKONNA EESMÄRK

Saku vallas on elujõulised ja väärtust loovad ettevõtted. Saku vald on hea paik äri alustamiseks, kuna siin on mitmesugused äri- ja kontoripinnad ning kaugtöövõimalused. Roheline mõtlemine julgustab keskkonnasõbralikke äritavasid, nagu säästvate materjalide ja energiatõhusate tootmismeetodite kasutamine, et vähendada süsinikdioksiidi heitkoguseid ning suurendada keskkonnasõbralikku käitumist ja tulemuslikkust. Saku vald on tuntud turismi- ja puhkamise sihtkohana.

HEA ELUKESKKOND – ETTEVÕTLUS JA TURISM

SAAVUTAMISE NÄITAJA

Näitaja kirjeldus	algtase	saavutustase
	2024	2035
Valla, ettevõtjate ja kogukondade ühistegevuste/-ürituste ja ühiste projektide arv	0	5

TEGEVUSED

1. Nüüdisaegsete rendipindadega teenuskeskuse ja kaugtöövõimaluste loomine koostöös ettevõtjatega.
2. Ettevõtete võrgustumise soodustamine, sh infopäevade, ettevõtluspäeva, -nädala või mõne muu sündmuse korraldamine Saku valla ettevõtetele.
3. Õpilafirmade ja *start-up*-teenuste ja toodete võistluste korraldamine koostöös kohalike ettevõtetega.
4. Hooajalisele kaubandusele täiendavate võimaluste loomine.
5. Ettevõtluse soodustamine lähtuvalt üldplaneeringust. Suunaks on keskkonda sobiva ja olulisi keskkonnamõjusid mitteomava äri- ja tootmistegevuse arendamine, s.t rohe-, bio- ja ringmajanduse ettevõtete rajamine.
6. Valla turismi edendamiseks regulaarsete ümarlaudade korraldamine, Saku valla loo koostamine, valla maamärgi rajamine ning turundustegevuse korraldamine.
7. Valla kui atraktiivse turismisihtkoha ühisturundamine koostöös kohalike ettevõtjatega.

VALLA JUHTIMINE JA ARENGUKAVA SEIRE

4.1 Valla juhtimine

Saku vald kui kohalik omavalitsusüksus juhindub ülesannete täitmisel põhiseadusest, kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest, teistest seadustest ning nende alusel ja täitmiseks antud õigusaktidest, sealhulgas valla põhimäärusest. Arengukava elluviimist korraldab Saku vallavalitsus. Arengukavas kavandatud tegevuste elluviimise eest vastutavad teenistuste juhid.

Valla juhtimise eesmärgiks on kõrge haldussuutlikkus, valla elanikele on tagatud omavalitsuse ülesannete kvaliteetne, õigeaegne ja tõhus täitmine, kasutades tänapäevaseid e-teenuseid, kaasava eelarve võimalusi ja teiste omavalitsuste kogemusi. Valla juhtimine on motiveeriv, eesmärgistatud ja osalusdemokraatial põhinev.

LÄBIVAD PÕHIMÕTTED VALLA JUHTIMISES

Valla ametnikud ja töötajad on pädevad oma ala spetsialistid, kes oskavad probleeme ennetada ning suudavad langetada strateegilisi otsuseid. Ametnikud osalevad oma professionaalsuse tõstmiseks järjepidevalt asjakohastel koolitustel.

Vald teeb koostööd eri valdkondade arendamisel naaberomavalitsustega. Saku vallal on toimivad koostöösuhted sõprusomavalitsustega Eestis ning kohalike omavalitsustega Euroopas ja Aasias.

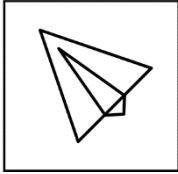
Elanikkond on kaasatud valla strateegilistesse otsustusprotsessidesse, vallavalitsemine on avatud ja läbipaistev, info edastamine õigeaegne.

Avalike teenuste osutamisel kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamiseks kasutatakse delegerimist ja koostööd kogukondade, mittetulundusühenduste ja ettevõtjatega.

Bürokraatia vähendamiseks panustatakse jätkuvalt digiteenuste¹⁶ arendamisse. Digilahenduste kasutamine on vahend inimeste heaolu suurendamiseks. Igapäevatöös kasutatavad tänapäevased infotehnoloogia lahendused teevad avalikud teenused kättesaadavaks ka vallavalitsusse kohale tulemata. Arendatakse valla kodulehekülge, e-teenuseid, iseteeninduskeskkonda jms, eesmärgiga lihtsustada info selgust ja kättesaadavust.

Rakendatakse uuenduslikke ideid. Uuenduslikkus on julgus katsetada asju uuel viisil ja olla eestvedaja. Innovatsioon ja selle edendamine aitab kaasa valla ja piirkonna arendamisele.

¹⁶ **Digiteenus** on teenus mida osutatakse interneti või elektroonilise võrgu kaudu ning pakutakse põhiliselt automatiseeritud või inimese minimaalse sekkumisega.

4.2 Arengukava seire

Üks kord aastas viiakse Eesti omavalitsustes läbi teenuste tasemete küsitlust ning rahandusministeeriumi tellimusel üle aasta elanike rahulolu uuringut, mis avaldatakse veebilehel <https://minuomavalitsus.fin.ee/>. Kohalike avalike teenuste hindamine annab omavalitsustele võimaluse saada terviklik ja kompaktne ülevaade oma olukorrast ning võrrelda end teiste omavalitsustega, millest lähtuvalt analüüsida teenuste arendamise võimalusi ja vajadusi ning vajadusel täiendada arengusuundi. Vajadusel korraldab vald täiendavaid rahulolu uuringuid.

Valla arengukava vaadatakse üle igal aastal seire käigus koos valdkondlike arengukavadega, mida vajadusel uuendatakse. Täiendused viiakse sisse eelarvestrateegiasse. Elluviidud tegevused kajastatakse majandusaasta aruandes. Igal aastal eelarve koostamisega vaadatakse üle arengukavas planeeritavad tegevused, mis kajastuvad kas tegevuskuludes või investeeringutes.

ARENGUKAVA SEIRE JA HINDAMINE TOIMUB NELJAL TASANDIL:

- peamiste makromajanduslike näitajate hindamine ja võrdlemine Eesti keskmisega (iga-aastaselt)
- valla võrdlemine teiste sarnaste (Tallinna lähipiirkonna) omavalitsusüksustega
- elanikkonna rahulolu avalike teenustega
- tegevuskava täitmise hindamine (iga-aastaselt)

SAKU VALLA ARENGUKAVA 2025–2035

Lisad

Lisa 1. Saku valla hetkeolukord 2024

Lisa 2. Saku valla eelarvestrateegia aastateks 2025–2029